

قانون اعطاء اختیار به کمیسیون های مشترک دارایی و دادگستری مجلسین جهت تصویب لایحه بانکی و پولی کشور و اساسنامه بانک ملی ایران، مصوب ۲۳ اسفند ماه ۱۳۳۸.

ماده واحده

به دولت اجازه داده می شود لایحه بانکی و پولی کشور و ضمیمه کیفری آن و همچنین لایحه اساسنامه بانک ملی ایران را پس از تصویب کمیسیون مشترک دارایی و کمیسیون مشترک دادگستری مجلسین تا پنج سال بطور آزمایشی بموقع اجراء گذارد و دولت مکلف است ظرف این مدت لوایح مزبور را عیناً یا با اصلاحات برای تصویب نهایی به مجلسین تقدیم نماید. مادام که لوایح قانونی مزبور به تصویب قطعی مجلسین نرسیده است بقوت خود باقی و لازم الاجراء خواهد بود.

قانون بانکی و پولی کشور

مصوب ۷ خرداد ۱۳۳۹

فصل اول

شورای پول و اعتبار

قسمت اول: تشکیل - موضوع

ماده ۱- شورایی بنام شورای پول و اعتبار تشکیل می گردد که موضوع وظایف و اختیارات و طرز کار آن در این قانون تعیین شده است.

ماده ۲- وظایف شورای پول و اعتبار بشرح زیر است:

الف- همکاری با رییس کل بانک مرکزی در اداره عمومی بانک طبق مقررات فصل سوم این قانون؛

ب- هدایت فعالیت بانکها و نظارت در امور بانکداری طبق فصل چهارم این قانون؛

در اجرای این وظیفه، شورا می تواند هرگونه اطلاع از سایر بانکها اعم از بانکهایی که اساسنامه آنها به تصویب مجلسین رسیده و یا طبق قانون بانکداری تأسیس شده باشند خواسته و یا دستوراتی برای اجرا بدهد و عموم بانکها موظف و مکلف به اجرای آن خواهند بود؛ ولی شورا نمی تواند راجع به روابط صاحبان حساب یا بانک یا وضع حساب آنها اطلاعی بخواهد، جز در مواردی که بموجب این قانون اجازه داده شده است.

ج- دادن نظر مشورتی به دولت در امور مالی و اظهارنظر در مسایل پولی و اقتصادی. دولت نیز نظریه شورا را در موضوعات و تصمیمات مربوط به اقتصاد پولی و مالی کشور خواهد خواست؛

د- همکاری با شورای عالی اقتصاد برای تأمین هم آهنگی در اتخاذ تصمیمهای مربوط به اقتصاد پولی و مالی کشور؛

ه- تحقیق و بررسی درباره مسایل مربوط به وظایف خود و موضوعهایی که از طرف دولت به او مراجعه می شود؛

و- انجام سایر وظایف و اختیاراتی که این قانون برای آن تعیین نموده است.

قسمت دوم: سازمان - صلاحیت - اختیارات

ماده ۳- الف - شورای پول و اعتبار از ۱۵ نفر اشخاص زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- رییس کل بانک مرکزی ایران؛
- ۲- وزیر صنایع و معادن؛
- ۳- وزیر کشاورزی؛
- ۴- وزیر بازرگانی؛
- ۵- دادستان کل دیوانعالی کشور؛
- ۶- نماینده اتاق بازرگانی؛
- ۷- دبیرکل شورای عالی اقتصاد؛
- ۸- دبیرکل شورای پول و اعتبار؛
- ۹- مدیرکل بانک ملی ایران؛
- ۱۰- یک نفر نماینده بانک‌های خصوصی؛
- ۱۱- یک نفر استاد اقتصاد با معرفی دانشگاه؛
- ۱۲- یک نفر نماینده شورای کشاورزی مرکز؛
- ۱۳- یک نفر متخصص اقتصاد صنعتی؛
- ۱۴- یک نفر متخصص اقتصاد پولی و مالی؛
- ۱۵- یک نفر متخصص اقتصاد کارگری.

ب- رییس کل بانک مرکزی ایران سمت ریاست شورا را خواهد داشت.

ج- اشخاص مذکور در بندهای ۱۳ و ۱۴ و ۱۵ از طرف هیات وزیران برای مدت سه سال منصوب می‌شوند. در سه سال اول در آخر هر سال یک نفر بقید قرعه از عضویت خارج و خود او یا شخص دیگری برای مدت سه سال بجای او منصوب می‌شود. در صورت فوت یا استعفا یا عدم توانایی انجام کار و یا احراز عدم صلاحیت هر یک از اعضاء، عضو دیگری بجای او منصوب و دوره مأموریت او را تکمیل خواهد نمود.

د- اعضاء شورای پول و اعتبار قبل از شروع به کار باید در جلسه شورای پول و اعتبار قسم یاد نموده و خدا را گواه بگیرند که در انجام وظایف شورای پول و اعتبار نهایت دقت و دلسوزی را مبذول دارند و کلیه تصمیمات خود را مقرون به صلاح کشور نموده و رعایت کامل حفظ اسرار شورا را بنمایند.

ماده ۴ - شورای پول و اعتبار می‌تواند در هر مورد که لازم باشد اشخاص صلاحیتدار برای مشورت درباره

امور مخصوص انتخاب و دعوت کند.

ماده ۵-

۱- شورا برحسب دعوت رییس خود لااقل ماهی یک مرتبه تشکیل جلسه می‌دهد و نیز هر موقع که لااقل پنج

نفر از اعضاء شورا تقاضا کنند تشکیل جلسه خواهد داد.

۲- برای مذاکره و اخذ تصمیم، حضور لااقل دو سوم از اعضا در جلسه شورا ضروری است. تصمیمات با اکثریت دو سوم آراء اعضای حاضر اتخاذ می‌شود.

۳- صورتمجلس مذاکرات شورا در دفتر مخصوصی ضبط شده و به امضای رییس و دبیر شورا رسیده و در مرکز بانک نگهداری می‌شود. رییس شورا برای امضای کلیه مکاتبات که شامل رونوشت و یا مستخرجه‌های صورتمجلس‌ها نیز می‌باشد به دبیرکل شورا اختیارات خواهد داد.

ماده ۶- دستگاههای دولتی و مؤسسات اعتباری دولتی و خصوصی موظفند در صورت تقاضای شورا کلیه اطلاعاتی که برای شورا لازم بدانند، به استثنای موارد مذکور در بند ب ماده ۲، را در اختیار شورا بگذارند.

ماده ۷-

۱- اعضای شورای پول و اعتبار جز در مواردی که قانون وظیفه‌ای برای آنها تعیین کرده است موظف به حفظ اسرار و اطلاعاتی که به مناسبت کار خود بدست آورده‌اند می‌باشند.

۲- اعضای اداری شورا و مشاورین و افرادی که شورا در اجرای وظایف خود به آنها مراجعه می‌کند نیز مشمول بند یک بالا می‌باشند.

۳- متخلفین از مقررات این ماده مشمول مجازات مقرر در ماده ۱۳۸ قانون کیفر عمومی خواهند بود.*

ماده ۸-

۱- شورای پول و اعتبار هرگونه اطلاعاتی که وزیر دارایی بخواهد در دسترس او می‌گذارد.

۲- شورا هر سه ماه یکمرتبه گزارشی از طرز اجرای وظایف خود و تحولات پولی و بانکی به وزیر دارایی می‌دهد و هرگونه نظرات و پیشنهاداتی که درباره احتیاجات اقتصاد ملی مفید بدانند نیز در گزارش خود ذکر می‌نماید.

۳- شورا نمی‌تواند جز بموجب قانون و یا موافقت قبلی وزیر دارایی به انتشار هیچ‌گونه نشریه‌ای اقدام کند مگر انتشاراتی که جنبه تحقیقی و علمی داشته باشد.

قسمت سوم - دبیرکل و دبیرخانه

ماده ۹-

۱- دبیرکل شورای پول و اعتبار برحسب پیشنهاد رییس شورای پول و اعتبار و تصویب وزیر دارایی برای مدت شش سال منصوب می‌شود.

۲- دبیرکل شورای پول و اعتبار یا نماینده او در مقابل دادگاه و مراجع قانونی دیگر و ادارات دولتی و غیردولتی نماینده تام‌الاختیار شورا می‌باشد و کلیه دعاوی حقوقی و جزایی بوسیله او اقامه و دفاع می‌شود.

قسمت چهارم - مقررات مختلف

---

* ماده ۱۳۸: هر یک از مستخدمین دولتی، مراسلات یا مخابرات اشخاص را در غیر مواردی که قانون اجازه داده مفتوح یا توقیف یا معدوم نماید یا اینکه بدون اجازه صاحبان آنها مطالب آنها را افشا کند محکوم به حبس تأدیبی از ششماه تا سه سال خواهد بود.

ماده ۱۰- دستگاه‌های شورای پول و اعتبار، جزء لاینفک سازمان بانک مرکزی ایران می‌باشد و هزینه آنها مانند هزینه شورا بر عهده بانک مرکزی ایران است و کارمندان اداری شورای پول و اعتبار جزء کارمندان اداری بانک مرکزی ایران می‌باشند.

فصل دوم

پول

قسمت اول: تعریف - برابری

ماده ۱۱- واحد پول کشور ایران، ریال است که به یکصد دینار تقسیم می‌شود.

ماده ۱۲- قیمت یک گرم طلای خالص ۸۵/۲۳۹۶۱۵۶ ریال (هشتاد و پنج ریال و دو میلیون و سیصد و نود و شش هزار و یکصد و پنجاه و شش ده میلیونیم ریال) است، و یک ریال محتوی ۰/۰۱۱۷۳۱۶ گرم (یکصد و هفده هزار و سیصد و شانزده ده میلیونیم گرم) طلای خالص می‌باشد.

ماده ۱۳- برابری پولهای خارجی نسبت به ریال و نرخ خرید و فروش ارز توسط بانک مرکزی با رعایت تعهدات کشور در مقابل صندوق بین‌المللی پول تعیین و در روزنامه رسمی کشور درج خواهد گردید.

قسمت دوم: امتیاز و انحصار انتشار پول

ماده ۱۴-

- ۱- امتیاز انتشار پول در انحصار دولت است.
- ۲- این امتیاز مطابق مقررات این قانون منحصرأً از طرف بانک مرکزی ایران بدون دخالت هیچ دستگاه دولتی یا خصوصی دیگری به اجرا گذارده می‌شود.

قسمت سوم: جریان قانونی و قوه ابراء

ماده ۱۵-

- ۱- تنها اسکناس و پولهای فلزی که در تاریخ تصویب این قانون در جریان بوده و یا بموجب این قانون انتشار می‌یابد جریان قانونی و قوه ابراء خواهند داشت.
- ۲- میزان قوه ابراء انواع اسکناس و مسکوکات فلزی در جریان به پیشنهاد بانک مرکزی ایران توسط شورای پول و اعتبار تعیین و پس از تصویب وزیر دارایی بموقع اجرا گذاشته خواهد شد.
- ۳- بانک مرکزی ایران در مقابل سرقت یا گم شدن و یا از بین رفتن اسکناس‌ها و مسکوکات هیچ‌گونه تعهد و مسوولیتی ندارد.

ماده ۱۶-

- ۱- پول طلا جریان قانونی نخواهد داشت مگر اینکه بنا به پیشنهاد شورای پول و اعتبار، هیات وزیران بموجب تصویبنامه اجازه به جریان گذاردن آنرا صادر کند. ترتیب و شرایط ضرب سکه‌ها و طریقه به جریان گذاردن و خروج آنها از جریان نیز به همین طریق تعیین خواهد شد.
- ۲- شرایط وارد کردن طلا و نقره به کشور یا صدور از کشور برای احتیاجات مسلم اقتصادی به پیشنهاد شورای پول و اعتبار و تصویب هیات وزیران خواهد بود.

قسمت چهارم: انتشار و به جریان گذاردن پول و خروج آن از جریان

ماده ۱۷-

- ۱- مبلغ اسمی و شکل و نقشه و رنگ و سایر مشخصات اسکناس‌ها و همچنین مبلغ اسمی، جنس و میزان فلز و وزن و اندازه و سایر مشخصات پول‌های فلزی در گردش، به استثنای پول طلا، و مهلت و طرز و شرایط خروج آنها از گردش به پیشنهاد بانک مرکزی ایران و تصویب وزیر دارایی خواهد بود؛
- ۲- در انقضای مدتی که برای خروج اسکناس یا پول فلزی از جریان معین شده، مبالغ ارایه نشده رواج قانونی خود را از دست خواهد داد. ولی بانک مرکزی تا ده سال پس از آن تاریخ پول‌های منسوخ را بدون دریافت هزینه با پول رایج تعویض خواهد کرد و پس از خاتمه این مدت مبلغ پول‌های ارایه نشده عاید خزانه دولت شده و در صورت بدهی دولت به بانک به مصرف استهلاك دیون دولت به بانک مرکزی خواهد رسید؛
- ۳- اسکناس‌ها دارای امضاء وزیر دارایی و رییس کل بانک مرکزی ایران خواهد بود.

قسمت پنجم: پشتوانه

الف - اصول کلی

- ماده ۱۸- بانک مرکزی ایران نمی‌تواند هیچ‌گونه تعهد ریالی به شکل اسکناس بنماید مگر اینکه در مقابل آن به ارقام دارایی‌های مذکور در زیر بطوری که در مواد ۲۰ تا ۲۷ این قانون تعریف شده‌اند اضافه شده باشد:
- الف- طلا طبق ماده ۲۰؛
- ب- ارز طبق ماده ۲۱؛
- ج- اسناد قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت و یا شهرداری‌ها و وام‌ها و دیون مشابه آن طبق مواد ۲۳ و ۲۴ و ۲۵؛
- د- در صورتی که اسناد قرضه مندرج در بند ج بالا کافی نباشد مطالبات ریالی بابت اعتبارات صنعتی، بازرگانی و یا کشاورزی طبق ماده ۲۶.

ماده ۱۹- از دارایی‌های مذکور در ماده ۱۸ قسمت الف و ب نباید از چهل درصد مجموع کمتر باشد.

ب- پشتوانه طلا

ماده ۲۰-

- ۱- دارایی‌هایی که جزو پشتوانه طلا قبول می‌شوند عبارتند از شمش طلا و طلای مسکوک موجود در خزانه‌های بانک و طلاهایی که در بانک‌های مرکزی بیگانه و یا مؤسسات مالی بین‌المللی سپرده شده باشد.

۲- طلای تحویلی به صندوق بین‌المللی پول و یا بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه و یا مؤسسات بین‌المللی مشابه بابت سهمیه و یا سرمایه طبق مصوبه.

ج- پشتوانه ارزی

ماده ۲۱- دارایی‌های ارزی قابل قبول جزء پشتوانه منحصراً عبارتند از:

- الف- اسکناس‌های خارجی مورد قبول بانک مرکزی ایران؛
- ب- مطالبات ارزی اعم از دیداری یا مدت‌دار که مدت آن از شش ماه تجاوز نکند؛
- ج- هرگونه پرداخت به صندوق بین‌المللی پول و یا بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه و یا مؤسسات بین‌المللی مشابه بابت سهمیه و یا سرمایه طبق قوانین مصوب؛
- د- اسنادی که از طرف دولت‌های بیگانه و صندوق بین‌المللی پول و بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه و شرکت مالی بین‌المللی و یا دستگاه‌های مشابه صادر و یا تضمین شده؛
- ه- مطالبات ریالی یا ارزی از خارجه که بر اثر اجرای قراردادهای بین‌المللی پرداخت و مبادلات ارزی و یا پایاپای حاصل شده تا حدودی که در قراردادهای مزبور پیش‌بینی شده است؛
- و- اسناد بازرگانی قابل پرداخت به ارز صادره عهده خارجه که دارای دو امضای معتبر باشد که یکی از آن باید امضای بانک واگذارنده باشد و سررسید آنها از حدودی که در ماده ۲۷ پیش‌بینی شده بیشتر نباشد؛
- ز- ارزهایی که به عنوان پشتوانه قبول می‌شود باید قابل تبدیل به طلا باشد و شورای پول و اعتبار برحسب پیشنهاد هیات عامل بانک مرکزی ایران این نوع ارزها را تعیین می‌نماید، و در صورت اقتضا حداکثر مبالغی را که از هر کدام ارزهای مزبور در پشتوانه می‌توان قبول کرد معین خواهد نمود.

ماده ۲۲- سود و زیان‌های حاصل از تغییر برابری‌های قانونی و یا اتفاقات ناشی از قوه قهریه به حساب دولت خواهد بود. در صورت زیان، دولت می‌تواند سند خزانه صادر و به بانک مرکزی تسلیم نماید.

د- اسناد صادره یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداری‌ها و وام‌ها و مطالبات مشابه

ماده ۲۳- دارایی‌های حاصل از اعطای وام و تسهیلات اعتباری به دولت که در پشتوانه قابل قبول می‌باشد منحصراً از مطالبات زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- تا میزان ۱۴،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ ریال (چهارده میلیارد ریال) بدهی‌های دولت به بانک ملی ایران؛
- ۲- اسناد خزانه‌ای که ممکن است دولت در اجرای مقررات ماده ۲۲ این قانون صادر و به بانک مرکزی واگذار کند. به این اسناد بهره تعلق نمی‌گیرد و سود احتمالی حاصله از تغییر برابری قانونی طلا و ارزهای پشتوانه و یا تعویض پول در جریان قبل از هر چیز به مصرف استهلاك این اسناد خواهد رسید؛
- ۳- تنخواه‌گردانی که به منظور تسهیل پرداخت‌های جاری در اختیار دولت گذارده می‌شود تا حدود یک‌دهم درآمد پیش‌بینی شده هر سال، مشروط بر اینکه:
  - الف- اجازه استفاده از تنخواه‌گردان ضمن تصویب قانون بودجه هر سال به تصویب رسیده باشد.
  - ب- جمع کل مبالغی که تحت این عنوان استفاده می‌شود از یک‌دهم وصولی‌های قطعی بودجه عادی در دوره عملکرد سال تجاوز نکند.
  - ج- بموجب قانون دولت مکلف شده باشد کل مبالغ استفاده شده را حداکثر تا آخر سال مالی مورد بحث بدون در نظر گرفتن باقیمانده دوره عمل مسترد دارد؛

۴- اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت و شهرداری‌ها، مشروط بر اینکه در هر مورد اجازه انتشار آن قانوناً تحصیل شده باشد؛

۵- وام‌های اعطایی به شهرداری‌ها تا حدود سی درصد درآمد سالیانه آنها و شرکت‌ها و بنگاه‌های تجاری که با سرمایه دولت تشکیل می‌شود با تضمین وزارت دارایی.

ماده ۲۴- کلیه تعهدات دولت ناشی از اجرای ماده ۲۳ که به عنوان پشتوانه قبول شده است به وسیله جواهرات سلطنتی موضوع قانون ۲۵ آبان‌ماه ۱۳۱۶ تضمین می‌شود و نگاهداری و حفاظت جواهرات مزبور و طلای پشتوانه به بانک مرکزی ایران واگذار می‌گردد.

ماده ۲۵- اسناد قرضه دولتی که بعنوان پشتوانه قبول شده‌اند در صورتی که قیمت آنها مساوی یا پایین‌تر از قیمت در موقع واریز باشد به قیمت خرید و چنانچه قیمت خرید آنها زیادتراً از قیمت واریز باشد به قیمت واریز محسوب می‌گردد.

ه- مطالبات مربوط به عملیات بازرگانی و صنعتی و کشاورزی

ماده ۲۶- فقط دارایی‌های ذیل به عنوان عملیات اعتباری بازرگانی و صنعتی و کشاورزی جزء پشتوانه پذیرفته می‌شوند:

۱- برات‌های ریالی و هرگونه اسناد بازرگانی ریالی دیگری که بحواله کرد قابل پرداخت باشد، مشروط بر اینکه دارای سه امضای معتبر بوده که یکی از آنها باید امضای بانک واگذارنده باشد؛

۲- وام‌ها و سایر مطالبات ریالی با مدت معین که در برابر شمش و یا مسکوک طلا پرداخت شده باشد؛

۳- اسناد وام‌هایی که بانک ملی ایران به مؤسسات تولیدی و مؤسسات تخصصی اعتبار صنعتی داده است حداکثر تا ۳۶۱۰ میلیون ریال؛

۴- وام‌های اعطایی به مؤسسات تخصصی اعتباری که بطور مستقیم یا غیرمستقیم متعلق به دولت بوده و یا تحت نظارت دولت اداره می‌شوند طبق شرایط زیر:

الف- مدت این وام‌ها از یکسال تجاوز نکند.

ب- وام‌های مزبور به وسیله واگذاری مطالبات مؤسسات نامبرده به بانک مرکزی ایران تضمین شود. سررسید مطالباتی که بدین منظور به بانک مرکزی واگذار می‌شود از تاریخ دریافت وام از بانک مرکزی از یک‌سال بیشتر نباشد و کلیه حقوق بانک واگذارنده نسبت به مطالبات مزبور به بانک مرکزی منتقل گردد.

ج- ارزش اسمی مطالبات واگذار شده لااقل معادل یک سوم از مبلغ وام اعطایی بانک مرکزی بیشتر باشد.

د- مطالبات واگذار شده با تضمین شخص ثالث قابل قبول یا گروگان بفتح بانک مرکزی ایران همراه باشد.

ماده ۲۷- سررسید بروات و اسناد بازرگانی و وام‌ها و سایر مطالبات مذکور در بند ۱ و ۲ ماده ۲۶ از تاریخ قبول آنها در پشتوانه نباید از ۱۲۰ روز تجاوز کند، ولی شورای پول و اعتبار می‌تواند در مورد اعتبارهای صادراتی مدت ۱۲۰ روز فوق را حداکثر تا ۳۰۰ روز افزایش دهد.

فصل سوم بانک مرکزی

قسمت اول: تشکیل - مرکز اصلی - سرمایه

ماده ۲۸-

۱- بمنظور حفظ ارزش پول و تنظیم اعتبارات، مؤسسه مستقلی به نام بانک مرکزی ایران تشکیل می‌گردد که دارای حق انحصاری انتشار اسکناس و پول فلزی خواهد بود.

۲- مرکز اصلی بانک مرکزی ایران تهران است ولی در صورت اقتضای مصالح عالی کشور می‌تواند بموجب تصویب هیات وزیران مرکز به محل دیگری تغییر کند.

۳- بانک مرکزی ایران می‌تواند شعب یا نمایندگی در هر جا ضروری بداند تأسیس نماید و یا به بانک ملی ایران نمایندگی بدهد.

ماده ۲۹- بانک مرکزی ایران تابع قوانین و آیین‌نامه‌های عمومی مربوط به دولت و بنگاه‌هایی که با سرمایه دولت تشکیل شده‌اند نمی‌باشد، مگر آنکه در قانون مربوط صراحتاً از بانک مرکزی ایران اسم برده شد باشد؛ ولی نسبت به مواردی که در این قانون پیش‌بینی نشده باشد بانک تابع قوانین مربوط به شرکتهای سهامی است.

ماده ۳۰- مبلغ ۳۶۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (مبلغ سه میلیارد و ششصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) قسمتی از تفاوت ارزیابی پشتوانه موضوع قانون ۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۳۶ که در حساب مخصوص نزد بانک ملی ایران موجود است به بانک مرکزی ایران منتقل و ۳۶۰۰۰۰۰۰۰ (سه میلیارد و ششصد میلیون ریال) آن بابت سرمایه و بقیه ۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ (نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) اندوخته بانک مزبور را تشکیل خواهد داد.

قسمت دوم: وظایف

ماده ۳۱- وظایف بانک مرکزی به قرار زیر است:

الف- نگاهداری حساب برای دولت و شهرداری‌ها و بنگاه‌ها و مؤسسات دیگر که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت است و یا تحت نظارت دولت می‌باشد و انجام کارهای بانکی آنها در داخله و خارجه طبق قراردادهایی که با وزارت دارایی و یا مؤسسات مربوط منعقد می‌کند. دولت و مؤسسات مزبور نیز مکلفند وجوه خود را منحصراً نزد بانک مرکزی ایران نگاهداری و عملیات بانکی خود را توسط بانک مزبور انجام دهند؛

ب- انجام کلیه عملیات مربوط به اسناد قرضه دولت طبق قرارداد با وزارت دارایی؛

ج- در مؤسسات مالی بین‌المللی، نماینده دولت بوده و در اجرای موافقتنامه‌های مالی و بازرگانی بین دولت و سایر کشورها قراردادهای پرداخت منعقد و به حساب دولت اجرا خواهد نمود. دولت می‌تواند برای جبران زیان احتمالی ناشی از تبدیل ارز و یا عدم وصول مطالبات و اعتبارهای اعطا شده یا نظایر آن که ممکن است در اجرای این گونه قراردادهای پیش‌آمد کند اسناد خزانه صادر و به بانک مرکزی ایران تسلیم نماید؛

د- حفظ موازنه ارزی کشور و در صورت لزوم پیشنهاد تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی به شورای پول و اعتبار. مقررات مزبور پس از تصویب هیات وزیران قابل اجرا خواهد بود؛

هـ- افتتاح و نگاهداری حساب جاری نزد بانک‌های خارجه و یا نگاهداری حساب بانک‌های داخله و خارجه در نزد خود و انجام کلیه عملیات مجاز بانکی دیگر و تحصیل اعتبارات در داخله و خارجه به حساب خود و یا به حساب بانک‌های داخله.

قسمت سوم: عملیات

ماده ۳۲- بانک مرکزی ایران می‌تواند عملیات زیر را انجام دهد:

الف- کلیه معاملات مربوط به طلا و ارز؛

ب- تنزیل مجدد بروات و اسناد بازرگانی و اسناد وام‌های صنعتی و کشاورزی که از طرف بانک‌های ثبت شده در ایران ارایه می‌شود و یا اعطای وام و اعتبار به آنها؛

ج- اعطای وام به دولت یا با تضمین دولت و یا تضمین اعتبارات اعطایی به دولت یا به اشخاص ثالث به ضمانت دولت طبق قانون و یا صدور اوراق قرضه در مقابل این‌گونه وام‌ها طبق قرارداد جداگانه با وزارت دارایی. دولت قبل از تقدیم هرگونه لایحه وام به مجلسین، نظر صریح شورای پول و اعتبار را تحصیل و ضمیمه لایحه خواهد نمود؛

د- خرید و فروش اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت که بموجب بند ۴ ماده ۲۳ این قانون صادر شده و یا اوراق قرضه صادر یا تضمین شده از طرف دولت‌های خارجی و یا مؤسسات مالی معتبر.

ماده ۳۳- در موارد توقف و یا ورشکستگی بدهکاران، موجودی حساب آنها نزد بانک مرکزی در درجه اول به مصرف واریز بدهی‌های آنها به بانک مرکزی خواهد رسید.

قسمت چهارم: ارکان بانک

ماده ۳۴- بانک مرکزی ایران دارای ارکان ذیل است:

الف- مجمع عمومی؛

ب- رییس کل؛

ج- شورای پول و اعتبار؛

د- هیات عامل؛

هـ- هیات نظارت اندوخته اسکناس؛

و- هیات نظار؛

ز- بازرس دولت.

الف- مجمع عمومی

ماده ۳۵- مجمع عمومی بانک از اعضای شورای پول و اعتبار و هیات عامل و هیات نظار و بازرس دولت تحت ریاست وزیر دارایی تشکیل می‌شود.

ماده ۳۶- مجمع عمومی بانک لاقلاً سالی یک‌مرتبه و علاوه بر آن به تقاضای وزیر دارایی و یا رییس کل

بانک و یا سه نفر از اعضا به دعوت رییس مجمع تشکیل و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:

الف- رسیدگی و اظهار نظر نسبت به گزارش وضع بانک که رییس کل بانک به مجمع داده است؛

ب- انتخاب هیات نظار؛

ج- تصویب ترازنامه بانک و پیشنهاد تقسیم سود؛

د- تصویب گزارش سالیانه عملیات بانک قبل از تقدیم به هیات دولت؛

ه- اتخاذ تصمیم نهایی نسبت به نظریات و تصمیمات هیات نظار.

ماده ۳۷-

- ۱- تصمیم های مجمع عمومی در صورتی معتبر است که اکثریت هر یک از دو گروه شورای پول و اعتبار و هیات نظار حاضر باشند. تصمیم ها با اکثریت آراء عده حاضری که حق رأی دارند اتخاذ می شود، و در صورت تساوی آراء تصمیم طرفی که رأی رییس جزء آن است قابل اجرا می باشد.
- ۲- هیات عامل و هیات نظار و بازرس دولت در مجمع عمومی حق رأی ندارند.

ب- رییس کل

ماده ۳۸-

- ۱- رییس کل بانک مرکزی ایران به پیشنهاد وزیر دارایی و تصویب هیات وزیران بموجب فرمان ملوکانه برای مدت سه سال منصوب و انتخاب مجدد او بلامانع است.
- ۲- رییس کل بانک علاوه بر ریاست شورای پول و اعتبار طبق بند ب ماده ۳ این قانون عضویت شورای عالی اقتصاد را نیز خواهد داشت.

ماده ۳۹- رییس کل بانک بالاترین مقام اداری بانک بوده و علاوه بر اختیار استخدام و تعلیق و یا اخراج کارمندان و مستخدمین و تعیین شغل و حقوق و ترفیع آنها و بطور کلی انجام تمام امور داخلی و اداری در حدود آیین نامه ها و بودجه ای که به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید، دارای وظایف و اختیارات ذیل می باشد:

الف- اجرای تصمیمات شورای پول و اعتبار و هیات عامل بانک؛

ب- نظارت در اجرای این قانون و اساسنامه و آیین نامه های بانک؛

ج- نمایندگی بانک در کلیه مراجع قضایی و یا غیرقضایی با حق توکیل؛

د- اتخاذ تصمیم نسبت به کلیه امور جاری بانک که این قانون صراحتاً جزء وظایف و اختیارات سایر ارکان

بانک قرار نداده است؛

ه- تفویض قسمتی از اختیارات خود و حق امضا به قائم مقام و معاونین و یا کارمندان دیگر؛

و- تقدیم گزارش از وضع حساب های بانک به مجمع عمومی و شورای پول و اعتبار؛

ز- آگاه ساختن هیات نظار از کلیه تصمیمات شورای پول و اعتبار.

ج- شورای پول و اعتبار

ماده ۴۰- شورای پول و اعتبار علاوه بر وظایف مذکور در ماده ۲ این قانون، عملیات ذیل را نیز به پیشنهاد

رییس کل بانک انجام می دهد:

الف- تصویب آیین نامه استخدام و سایر آیین نامه های داخلی و بودجه بانک؛

ب- تعیین نرخ رسمی تنزیل و نرخ بهره و کارمزد معاملات با دولت و سایرین؛

ج- تنظیم آیین نامه اجرایی قانون ارز و پیشنهاد آن به هیات دولت برای صدور تصویب نامه؛

د- اتخاذ تصمیم راجع به خرید و یا فروش طلا و یا نقره و ورود آن به کشور یا خروج آن از کشور. خروج طلا و نقره از کشور باید به تصویب هیات وزیران نیز برسد؛

ه- اتخاذ تصمیم نسبت به هر موضوع دیگری که از طرف رییس کل بانک در حدود این قانون پیشنهاد شود.

د- هیات عامل

ماده ۴۱- هیات عامل بانک مرکزی از رییس کل و قائم مقام رییس کل و سه نفر معاون تشکیل می شود.

ماده ۴۲- قائم مقام رییس کل بانک برحسب پیشنهاد رییس کل بانک و موافقت وزیر دارایی و تصویب هیات وزیران بفرمان ملوکانه برای مدت سه سال منصوب می گردد و در صورت غیبت یا معذوریت رییس کل بانک، کلیه اختیارات و وظایف قانونی او را خواهد داشت. تجدید انتخاب قائم مقام بلامانع است.

ماده ۴۳- معاونین بانک به پیشنهاد رییس کل بانک و موافقت وزیر دارایی بموجب تصویب نامه هیات وزیران برای مدت سه سال منصوب می شوند و تجدید انتخاب آنها بلامانع است.

ماده ۴۴- اعضای هیات عامل باید قبل از شروع به کار با حضور سه نفر از وزراء که هیات وزیران تعیین می کند سوگند یاد نمایند.

ماده ۴۵- وظایف قائم مقام و هر یک از معاونین را رییس کل تعیین می نماید.

ه- هیات نظارت اندوخته اسکناس

ماده ۴۶-

۱- برای نظارت بر اندوخته اسکناس هیات مخصوصی مرکب از ۹ نفر بشرح ذیل تشکیل می شود:

- از طرف مجلس سنا دو نفر از سناتورها
- از طرف مجلس شورای ملی دو نفر از نمایندگان
- وزیر دارایی
- دادستان کل
- رییس کل بانک مرکزی ایران
- خزانه دار کل
- بازرس دولت در بانک مرکزی ایران

مدت مأموریت نمایندگان مجلسین یکسال بوده و در اولین جلسه مجلس شورای ملی و سنا در اردیبهشت ماه هر سال و اگر در آن موقع مجلس دایر نباشد در اولین جلسه ای که مجلس رسمی شود انتخاب خواهند شد و در هر حال تا انتخاب جانشین خود باین سمت باقی خواهند ماند.

۲- هیات نظارت اندوخته اسکناس عهده دار وظایف ذیل است:

- الف- بازرسی و دریافت اسکناس‌های چاپ شده؛
- ب- نگاهداری اسکناس‌ها و تحویل آنها به بانک در مقابل پشتوانه قانونی. تحویل اسکناس‌ها به بانک از لحاظ حساب پشتوانه در حکم بجریان گذاشتن آن خواهد بود؛
- ج- دریافت اسکناس‌هایی که از جریان خارج می‌شود؛
- د- دریافت اسکناس‌هایی که باید باطل شود و رسیدگی به عملیات مربوط به آنها و معدوم کردن آنها. در موقع معدوم کردن اسکناس‌ها، صورتمجلسی در دفتر مخصوصی تهیه شده و رونوشتی از آن بوزارت دارایی فرستاده می‌شود؛
- ه- نگاهداری حساب‌های پشتوانه اسکناس طبق قوانین و مقررات.

و- هیات نظار

ماده ۴۷- هیات نظار مرکب از پنج نفر است که مجمع عمومی برای مدت یکسال از میان اشخاص صلاحیتدار انتخاب می‌نماید.

ماده ۴۸- هیات نظار به دستور رییس هیات لاقلاً ماهی یکبار تشکیل جلسه داده و دارای وظایف و اختیارات زیر می‌باشد:

الف- وظایف:

- ۱- مراقبت در امور بانک طبق مقررات این قانون؛
- ۲- رسیدگی بدفاتر و حسابهای بانک و خلاصه حساب‌هایی که بانک طبق ماده ۵۷ این قانون هرماه منتشر می‌نماید؛
- ۳- رسیدگی به موجودی اسکناس و پولهای فلزی؛
- ۴- رسیدگی به ترازنامه سالانه و گواهی صحت و یا رد آن و تهیه نظریات خود برای مجمع عمومی.

ب- اختیارات:

- ۱- بدون هیچ گونه محدودیت و مانعی می‌تواند کلیه اسناد و حساب‌ها و اموال بانک را مورد رسیدگی قرار دهد؛
- ۲- در صورت لزوم می‌تواند از مضمون هر نوع مکاتبه و یا صورتمجلس و بطور کلی هر نوع نوشتجات بانک اعم از اداره مرکزی و یا شعب و نمایندگی‌ها اطلاع حاصل نماید؛
- ۳- می‌تواند آزادانه و بدون اطلاع قبلی، هر یک از دوایر بانک را بازرسی کند، و برای این منظور می‌تواند به خزانه‌ها و صندوق‌های بانک و پشتوانه اسکناس اعم از طلا و جواهر دسترسی داشته باشد؛
- ۴- هیات نظار می‌تواند عملیات مندرج در این ماده را مستقیماً یا بوسیله یکی از اعضای خود اجرا نماید.

ماده ۴۹- هیات نظار حق مداخله مستقیم در امور بانک ندارد ولی می‌تواند نظریات خود را کتباً به رییس کل اطلاع دهد که در ظرف ۱۵ روز درباره آنها اظهارنظر کند. در خاتمه این مدت یعنی پس از دریافت توضیحات و ملاحظات رییس کل بانک، هیات نظار موضوع را مجدداً مورد رسیدگی قرار داده و نظر قطعی خود را برای تسلیم به مجمع عمومی بانک ابراز می‌نماید. اتخاذ تصمیم نهایی با مجمع عمومی خواهد بود.

ز - بازرس دولت

ماده ۵۰- وزارت دارایی بوسیله یکنفر بازرس که برحسب پیشنهاد وزیر دارایی و تصویبنامه هیات وزیران تعیین می‌شود بر عملیات بانک نظارت می‌کند و گزارشهای مرتب راجع به امور بانک از او دریافت می‌دارد. حقوق اعضای هیات نظار و بازرس دولت که بموجب تصویبنامه تعیین می‌شود از طرف وزارت دارایی پرداخت می‌گردد.

ماده ۵۱- بازرس دولت می‌تواند بدون حق رأی در جلسات شورای پول و اعتبار و هیات نظار شرکت نماید.

قسمت پنجم: وضع ماهیانه - ترازنامه و تقسیم سود

ماده ۵۲- سال مالی بانک در آخر اسفند ماه هر سال به پایان می‌رسد. حساب‌های بانک در آخر اسفند بسته شده و ترازنامه بانک باید لااقل یک‌ماه قبل از تشکیل مجمع عمومی به هیات نظار تسلیم شود. تصویب ترازنامه از طرف مجمع عمومی برای هیات عامل بمنزله مفاصا حساب خواهد بود. ترازنامه پس از تصویب مجمع عمومی به دولت تسلیم گردیده و در روزنامه رسمی کشور درج می‌شود.

ماده ۵۳- ارزیابی ارقام دارایی و بدهی در ترازنامه به قرار ذیل خواهد بود:

طلا و ارز و اوراق بهادار طبق فصل دوم این قانون؛ اموال منقول و غیرمنقول به قیمت تمام شده پس از وضع استهلاك طبق فصل چهارم این قانون؛ سود ویژه بانک عبارت است از درآمد بانک پس از وضع هزینه و استهلاك‌ها.

سود ویژه بعلاوه مبلغ نقل شده از سال قبل پس از وضع مالیات‌ها بشرح ذیل تقسیم می‌شود:

۱- ده درصد آن برای اندوخته قانونی کنار گذاشته می‌شود، تا وقتی که اندوخته مزبور معادل سرمایه بانک بشود؛

۲- ده درصد برای اندوخته احتیاطی؛

۳- یک قسمت برای نقل به حساب سال بعد طبق پیشنهاد رییس کل؛

۴- بقیه سود ویژه متعلق بدولت است ولی مادامی که دولت به بانک مقروض است سهم دولت از سود ویژه به مصرف استهلاك بهره و اصل بدهی‌های دولت می‌رسد.

قسمت ششم: مقررات مختلف

ماده ۵۴- هیات نظار و بازرس دولت بایستی قبل از شروع به کار در حضور مجمع عمومی سوگند یاد کنند که اسرار بانک را حفظ کند.

ماده ۵۵- اعضای هیات عامل بانک و هیات نظار و بازرس دولت در مدت تصدی خود نمی‌توانند اقدام به معاملات تجاری نموده یا عضویت شرکتها و بنگاههای تجاری را قبول نمایند و یا در سایر دستگاه‌های دولتی یا ملی سمتی داشته باشند جز در مؤسسات خیریه و اجتماعی و آن هم بطور غیرموظف.

ماده ۵۶- بانک در مقابل اسناد صادره از بانک وقتی ملزم است که لااقل دارای دو امضاء مجاز باشد.

ماده ۵۷- بانک مرکزی ایران موظف است لااقل ماهی یک‌مرتبه صورت خلاصه از وضع حساب های خود طبق نمونه‌ای که به تصویب شورای پول و اعتبار می‌رسد انتشار دهد.

فصل چهارم بانکداری

ماده ۵۸-

۱- بانک مؤسسه‌ای است که بصورت شرکت سهامی مطابق قانون بازرگانی تشکیل شده و براساس مواد این فصل به عملیات بانکی اشتغال ورزد.
۲- تشخیص عملیات بانکی با شورای پول و اعتبار است.

ماده ۵۹- اشتغال به عملیات بانکی ممنوع است مگر با اجازه شورای پول و اعتبار. اساسنامه بانک ها نیز باید به تصویب شورای پول و اعتبار برسد. ادارات ثبت مکلفند برای ثبت بانک‌های داخلی موافقت کتبی شورای پول و اعتبار و رونوشت اساسنامه مصوب شورا را مطالبه نمایند.

ماده ۶۰- شورای پول و اعتبار می‌تواند در صورتی که تعداد بانک های موجود را در رشته بخصوصی کافی بداند از صدور اجازه تأسیس بانک جدید برای آن رشته خودداری نماید.

ماده ۶۱-

۱- در موارد زیر اجازه تأسیس بانک از طرف شورای پول و اعتبار باطل می‌شود:
الف- در صورت تقاضای خود بانک؛
ب- در صورتی که بانک برای مدت یکسال از تاریخ ابلاغ اجازه ثبت، عملیات خود را شروع نکند؛
ج- در صورتی که بانک بدون عذر موجه فعالیت خود را برای مدتی متجاوز از سه ماه قطع کند.
۲- در موارد زیر نیز شورای پول و اعتبار ممکن است اجازه صادره را باطل نماید:
الف- موقعی که بانک برخلاف اساسنامه خود یا برخلاف قوانین و تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های متکی به این قانون رفتار کند؛
ب- موقعی که قدرت پرداخت از بانک سلب شود.
۳- جز در مواردی که ابطال اجازه از طرف خود بانک تقاضا شده باشد، در سایر موارد شورای پول و اعتبار باید ایراد یا ایرادات خود را کتباً به بانک خاطی اعلام دارد و بانک مزبور در ظرف ده روز از وصول اخطار، پاسخ خود را کتباً به دبیرخانه شورای پول و اعتبار تسلیم دارد.
بانک ها می‌توانند در مدت سی روز از ابلاغ تصمیم نهایی شورای پول و اعتبار به هیات وزیران شکایت نمایند و تصمیم هیات وزیران قطعی است.

ماده ۶۲-

- ۱- کلیه سهام بانک‌ها باید با نام باشد.
- ۲- بانک‌های ایرانی نمی‌توانند بیش از چهل درصد سهام خود را به اتباع خارجه واگذار نمایند، خواه این واگذاری در حین تأسیس و یا پس از آن بعمل آید. بانک‌های‌ی که بیش از ۴۰ درصد سرمایه آنها متعلق به اتباع بیگانه باشد خارجی تلقی شده و ثبت آن ممنوع است مگر با اجازه قانون.
- ۳- بانک‌های موجود در تاریخ تصویب این قانون از مقررات بندهای یک و دو این ماده و بند ۲ ماده ۶۳ مستثنی هستند.

ماه ۶۳-

- ۱- سرمایه بانک‌ها عموماً نقدی و در موقع تأسیس و یا افزایش سرمایه هنگام انجام تشریفات ثبتی باید در بانک مرکزی ایران سپرده شده باشد.
- ۲- سرمایه بانک‌های داخلی حداقل یکصد میلیون ریال است که باید لاقط پنجاه درصد آن پرداخت شده باشد و سرمایه بانک‌های خارجی باید یکصد میلیون ریال پرداخت شده باشد.
- ۳- در صورتی که بانک‌ها فعالیت خود را فقط به نقاط خارج از تهران محدود نموده و در تهران شعبه یا نمایندگی نداشته باشند می‌توانند با سرمایه‌ای معادل نصف مبلغ مندرج در بند ۲ بالا به ثبت برسند.

ماده ۶۴-

- ۱- بانک‌ها مکلفند که حداقل ۱۵ درصد سود ویژه سالیانه خود را به حساب اندوخته قانونی منتقل نمایند تا آنکه اندوخته مزبور معادل سرمایه بانک بشود، و بعد از آن اختیاری است. از حساب اندوخته با موافقت شورای پول و اعتبار فقط برای جبران زیان و یا افزایش سرمایه می‌توان استفاده نمود.
- ۲- بانک‌های خارجی اندوخته را فقط می‌توانند با اجازه شورای پول و اعتبار به مصرف افزایش سرمایه ثبت شده در ایران و یا جبران زیان وارده از عملیات در ایران برسانند.

ماده ۶۵-

- ۱- عملیات ذیل برای بانک‌ها ممنوع است:
  - الف- خرید و فروش کالا بمنظور تجارت؛
  - ب- خرید اموال غیر منقول زاید بر احتیاجات بانک. مبلغ مستهلک نشده اموال غیر منقول مورد احتیاج بانک نباید از سی درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها تجاوز کند، مگر در مورد بانک‌های ساختمانی و بانک‌هایی که موضوع عمل اصلی آنها انجام معاملات غیر منقول است که می‌توانند تا معادل سرمایه و اندوخته بعلاوه بیست درصد سپرده‌های نزد خود غیر منقول داشته باشند؛
  - ج- خرید و نگاهداری اوراق بهادار خارجی بحساب خود بانک، مگر با اجازه قبلی شورای پول و اعتبار؛
  - د- باز خرید سهام خود، مگر با اجازه قبلی شورای پول و اعتبار بمنظور تقلیل سرمایه؛
  - ه- اعطای اعتبار یا وام در مقابل وثیقه سهام خود بانک برای مبلغی بیش از ۲۵ درصد مبلغ پرداخت شده آن؛
  - و- انتشار اوراق دیداری در وجه حامل که بجای پول رایج مصرف شود؛
  - ز- اعطای اعتبار به اعضای هیات مدیره یا هیات عامل به میزانی بیش از دو برابر حقوق سالیانه آنها، مگر با اجازه مجمع عمومی؛

ح- اعطای اعتبار به مؤسساتی که اعضای هیات مدیره یا هیات عامل در آنها بیش از سی درصد ذینفع باشند، مگر با موافقت مجمع عمومی؛

ط- اعطای اعتبار به کارمندان اداری شورای پول و اعتبار، مگر با اطلاع شورا و با شرایطی که در مورد سایر مشتریان رعایت می شود؛

ی- در مورد بانک های تخصصی، انجام عملیاتی سوای آنچه که در اساسنامه آنها ذکر شده است؛
ک- خرید سهام و اسناد وام از یک شرکت یا بنگاه و یا مشارکت در یک شرکت به مبلغی بیش از ده درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته های بانک، و در هر حال جمع این گونه اوراق نباید از سی درصد سرمایه پرداخت شده و اندوخته تجاوز نماید، ولی شورای پول و اعتبار می تواند در مورد سهام و اسناد قرضه مؤسسات اعتباری ایرانی که به موجب قانون مخصوص تأسیس شده باشد و یا در مورد اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت ایران اجازه تجاوز از این اصل را بدهد.

۲- تملک کالا و غیرمنقول و سهام و اوراق بهادار برای وصول مطالبات بانک بیش از حد مقرر در بند یک بالا مجاز می باشد ولی باید در ظرف دو سال فروخته شود، مگر آنکه شورای پول و اعتبار مدت بیشتری را اجازه دهد.
۳- جمع اعتبارات و وام های اعطایی به یک شخص حقیقی یا حقوقی نباید از ده درصد سرمایه پرداخت شده تجاوز نماید.

ماده ۶۶- شورای پول و اعتبار می تواند حداکثر و حداقل بهره و کارمزد بعضی از عملیات مشخص بانکی را تعیین نماید.

ماده ۶۷-

۱- قبول سپرده پس انداز یا هر گونه حساب مشابه مجاز است.
۲- سپرده های پس انداز یا حسابهای مشابه آن از نظر مصرف بشرح زیر تقسیم می شود:
الف- نقد به شکل موجودی صندوق یا مطالبات از بانک مرکزی و یا صندوق پس انداز ملی و یا اوراق قرضه صادره یا تضمین شده از طرف دولت و یا بانک مرکزی ایران.
ب- مطالباتی که مدت آن از سه ماه تجاوز نمایند.
ج- مطالباتی که مدت آن بیش از سه ماه باشد.
۳- تعیین نوع مصرف وجوه پس انداز و نسبت بین موجودی نقدی و مطالبات سه ماهه یا بلندمدت با شورای پول و اعتبار است.

ماده ۶۸- اشخاصی که در ایران یا در خارجه به علت ارتکاب جنایت و یا جنحه های مهم که مستلزم محرومیت از حقوق اجتماعی باشد محکوم شده یا بشوند از اداره کردن امور بانک محرومند.

ماده ۶۹- اعضاء هیات عامل یا هیات مدیره و رؤسای هیچ بانکی نمی توانند بدون اجازه مجمع عمومی در بانک دیگری سمتی داشته باشند.

ماده ۲۰- بانک در مقابل کلیه خساراتی که در اثر عملیات بانک متوجه مشتریان بشود مسوول است؛ و چنانچه خسارت وارده به بانک در اثر تخلف هیات مدیره یا هیات عامل از مقررات و آیین‌نامه‌های بانکداری و یا مقررات اساسنامه بانک متوجه شده باشد اعضای هیات عامل یا هیات مدیره متضامناً مسوول خسارت وارده به بانک می‌باشند، مگر آنکه مسوولیت شخص یا اشخاص معینی ثابت شود.

ماده ۲۱- شورای پول و اعتبار بموجب آیین‌نامه نسبت‌های بین سرمایه پرداخت شده و اندوخته‌ها را از یک طرف و انواع تعهدات را از طرف دیگر و یا دارایی نقدی و مطالبات کوتاه‌مدت و بلندمدت را از یک طرف و انواع تعهدات را از طرف دیگر تعیین و به بانک‌ها ابلاغ می‌نماید.

ماده ۲۲- بانک‌ها مکلفند قسمتی از سپرده‌های اشخاص را به بانک مرکزی ایران بسپارند. نوع و میزان این سپرده‌ها و بهره‌ای که بانک مرکزی به این سپرده‌ها باید پردازد طبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید تعیین می‌شود، و در هر حال در مورد سپرده‌های مدت‌دار و پس‌انداز ۲۰ درصد و سپرده دیداری از ۳۰ درصد تجاوز نخواهد نمود و تصمیم شورای پول و اعتبار در این مورد نسبت به عموم بانک‌ها یکسان خواهد بود.

ماده ۲۳- شورای پول و اعتبار شرایط حداکثر تعهدات ناشی از ظهرنویسی و ضمانت‌نامه‌های صادره از طرف بانک و همچنین میزان و نوع وثیقه این قبیل تعهدات را تعیین می‌نماید.

ماده ۲۴- بانک‌ها موظفند از سیاست اعتباری بانک مرکزی ایران پیروی نموده و دستورهای شورای پول و اعتبار را که در حدود این قانون صادر می‌شود به مورد اجرا بگذارند.

ماده ۲۵- شورای پول و اعتبار می‌تواند حساب‌های بانک‌ها را مورد رسیدگی قرار دهد. برای رسیدگی به حساب‌ها و عملیات بانک، شورای پول و اعتبار می‌تواند حسابداران متخصص و یا اشخاص فنی صلاحیت‌دار دیگری را مأمور کند و پس از دریافت گزارش کتبی و مدلل مأمور مذکور تصمیمات مقتضی در حدود اختیارات خود اتخاذ نماید. در کلیه موارد اقدامات شورای پول و اعتبار و مأمورین آن باید با توجه به وضع عمومی بازار و حفظ اسرار حرفه‌ای صورت گیرد.

ماده ۲۶-

۱- سال مالی بانک‌ها در آخر اسفندماه هر سال خاتمه می‌یابد، و ترازنامه و حساب سود و زیان بتاریخ مزبور طبق نمونه‌های مصوب شورای پول و اعتبار تهیه و یک نسخه از آن پس از تصویب که نباید از سه ماه از تاریخ بستن ترازنامه تجاوز نماید به منظور تهیه آمار بانکی به شورای پول و اعتبار فرستاده می‌شود.

۲- سود ویژه بانک‌های غیردولتی تا میزان شش درصد سرمایه پرداخت شده از مالیات معاف می‌باشد.

ماده ۷۷- بانک ها موظفند ترازنامه خود را طبق نمونه مصوب شورای پول و اعتبار لااقل در دو روزنامه یومیه کثیرالانتشار درج و یک نسخه از آخرین ترازنامه خود را در محل بانک در جایی که در دسترس عموم باشد آگهی نمایند.

ماده ۷۸-

۱- بانک ها موظفند علاوه بر هر گونه آمار که مورد نیاز شورا باشد، همه ماهه وضع دارایی و بدهی و وضع ارزی خود را بر طبق نمونه مصوب شورای پول و اعتبار برای شورا بفرستند.
۲- شورای پول و اعتبار می تواند به منظور تعیین میزان تعهدات اشخاص به بانک ها، اطلاعات لازم را از بانک ها بخواهد. اطلاعات جمع آوری شده بدون اینکه میزان تعهد اشخاص را نسبت به هر بانک مشخص سازد فقط برای استفاده بانک ها خواهد بود.

ماده ۷۹- شورای پول و اعتبار می تواند:

الف- بعضی از اصول حسابداری و طرز نگاهداری حساب را بجای اصول مقرر در قانون تجارت تجویز کند؛
ب- تشکیل اندوخته های احتیاطی برای جبران زیان احتمالی حاصل از عدم وصول مطالبات مشکوک را تعیین نماید؛
ج- میزان استهلاك دارایی های منقول و غیرمنقول و نوشت افزار و امثال آن را تعیین کند. در هر حال حداکثر مدت استهلاك منقول از پنج سال و غیرمنقول از ده سال نباید تجاوز کند؛
د- بجای نگاهداری عین اسناد و اوراق، تجویز نماید که پس از مدت ده سال از تاریخ وصول اسناد یا صدور آن از بانک از آن ها عکس برداری شده و در این صورت فیلم یا عکس های مزبور در دادگاه سندیت خواهد داشت.

ماده ۸۰- مدیران بانک ها قبل از شروع به کار باید در جلسه شورای پول و اعتبار سوگند یاد نمایند که در کلیه اقدامات خود اولاً مصالح کشور ایران را ملحوظ و ثانیاً مصالح صاحبان سرمایه و مشتریان را محفوظ و بر طبق قوانین و مقررات رفتار کنند. مدیران بانک ها که طبق قانون قبلی قسم یاد نموده اند از این قاعده مستثنی هستند.

ماده ۸۱- در صورت انحلال یا ورشکستگی بانک ها، تصفیه امور آنها طبق قانون بازرگانی با نظارت شورای پول و اعتبار بعمل خواهد آمد و دارایی های آنها در ایران باید بدو به مصرف واریز بدهی ها برسد.

ماده ۸۲- در صورت انحلال یا ورشکستگی بانک، استرداد سپرده های پس انداز یا حسابهای مشابه از محل فروش دارایی های بانک تا میزان بیست هزار ریال (۲۰۰۰۰) بر کلیه تعهدات دیگر بانک مقدم است.

مجازاتهای اداری و کیفی

ماده ۸۳- مدیران و متصدیان اداره بانک هایی که مقررات مواد ۷۶ و ۷۷ و ۷۸ این قانون را رعایت نکنند به جزای نقدی از ده هزار ریال تا یکصد هزار ریال محکوم خواهند شد، و نیز بانک هایی که در دادن پاسخ به تقاضای

شورا نسبت به ارقام ترازنامه و صورت وضعیت حساب ها و اطلاعات آماری و غیره ظرف مهلت مقرر قصور ورزند برای هر روز تأخیر به پرداخت پانصد ریال جریمه محکوم خواهند شد.

ماده ۸۴- مدیران و متصدیان اداره بانک‌هایی که از مقررات بند ب ماده ۶۵ و مواد ۶۶ و ۷۲ این قانون تخلف کنند به جزای نقدی از ده هزار تا یکصد هزار ریال محکوم خواهند شد.

مقررات مختلف

ماده ۸۵- از تاریخ تأسیس بانک مرکزی ایران:

۱- مسوولیت تمامی پول‌های فلزی که به حساب دولت در جریان گذارده شده بر عهده بانک مرکزی ایران است، و در مقابل وزارت دارایی کلیه پول‌های فلزی رایج و سرسکه‌ها و مطلق‌های موجود و حساب وجه‌الضمان را بلاعوض به بانک مرکزی ایران واگذار خواهد نمود.

۲- کلیه اختیارات و مزایای مذکور در قانون واگذاری معاملات ارزی به بانک ملی ایران، مصوب ۲۴ اسفند ۱۳۳۶، عیناً به بانک مرکزی ایران منتقل می‌شود و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی بدون اجازه بانک مرکزی ایران حق انجام معاملات ارزی نخواهد داشت.

اشخاص حقیقی یا حقوقی که تاکنون دارای اجازه انجام معاملات ارزی می‌باشند احتیاج به کسب اجازه مجدد از بانک مرکزی ندارند ولی تابع کلیه مقررات و آیین‌نامه‌های ارزی که بموجب این قانون صادر می‌شود خواهند بود.

۳- کلیه وظایف و اختیاراتی که بموجب قانون اجازه مشارکت دولت ایران در صندوق و بانک بین‌المللی و قوانین بعدی برای مشارکت در مؤسسات مشابه و وابسته به دستگاه‌های مزبور به بانک ملی ایران و یا قسمت نشر اسکناس بانک ملی ایران (هیات نظارت اندوخته اسکناس) واگذار شده با بانک مرکزی ایران خواهد بود.

۴- هیات رسیدگی به جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی، موضوع ماده دوم قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی مصوب ۷ آذر ۱۳۳۴، در بانک مرکزی ایران تشکیل شده و ریاست آن با رییس کل بانک مزبور می‌باشد.

ماده ۸۶- اسکناس‌های بانک ملی ایران که در تاریخ تصویب این قانون منتشر شده و یا در خزانه بانک موجود و یا سفارش داده شده بجای اسکناس‌های بانک مرکزی رواج قانونی دارد و ابطال آن طبق مقررات این قانون بعمل خواهد آمد.

اسکناس‌های بانک مرکزی ایران و همچنین طلا و نقره و مطلق‌های مسکوک فلزی متعلق به بانک مرکزی ایران از حقوق گمرکی و کلیه عوارض و مالیات‌های دیگر معاف می‌باشد.

ماده ۸۷-

۱- مبلغ ۷۱۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ ریال (هفت میلیارد و یکصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) حاصل از تفاوت ارزیابی پشتوانه اسکناس موضوع قانون اردیبهشت ماه ۱۳۳۶ که ۳،۶۰۹،۸۵۳،۱۷۶/۸۵ ریال (سه میلیارد و ششصد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش

ریال و هشتاد و پنج دینار) آن بموجب ماده ۳۰ این قانون به بانک مرکزی ایران منتقل شده و بقیه آن که بالغ بر ۳۵۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال (سه میلیارد و پانصد میلیون ریال) می شود به سرمایه بانک کشاورزی ایران علاوه می شود که طبق قوانین مربوط به واگذاری مبلغ فوق به بانک کشاورزی مورد استفاده قرار گیرد.

۲- بانک مرکزی ایران مبالغ زیر را بوسیله وام های بلندمدت در اختیار بانک های ذیل خواهد گذاشت:

الف- مبلغ ۳۰۹۸۵۳۱۷۶/۸۵ ریال (سه میلیارد و نه میلیون و هشتصد و پنجاه و سه هزار و یکصد و هفتاد و شش ریال و هشتاد و پنج دینار) در اختیار بانک ملی ایران برای کمک به کارهای تولیدی و صنعتی و معدنی طبق آیین نامه ای که به تصویب هیات وزیران می رسد.

ب- مبلغ ۶۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال (ششصد میلیون ریال) در اختیار بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران در اجرای قانون مصوب ۱۹ اردیبهشت ماه ۱۳۳۸، و کلیه حقوق بانک ملی ایران طی قرارداد اعطای این مبلغ به بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران عیناً به بانک مرکزی ایران منتقل می شود.

ماده ۸۸- دولت مکلف است مقررات این قانون را حداکثر تا یکسال از تاریخ تصویب بموقع اجرا بگذارد و کلیه قوانین و مقررات و آیین نامه های مغایر از تاریخ اجرای این قانون ملغی می گردد.

لایحه قانونی فوق که مشتمل بر هشتاد و هشت ماده است طبق «قانون اعطاء اختیار به کمیسیون های مشترک دارایی و دادگستری مجلسین جهت تصویب لایحه بانکی و پولی کشور و اساسنامه بانک ملی ایران» در تاریخ هفتم خرداد ماه ۳۹ به تصویب کمیسیون های نامبرده رسیده قابل اجرا می باشد.

رییس مجلس سنا
محسن صدر

رییس مجلس شورای ملی
رضا حکمت